

PAN-evenement - Landschap Erfgoed Utrecht 12 september 2020

Richard Francken

BELANG VAN DE DAG

Anton Cruysheer (programmamanager erfgoed Landschap Erfgoed Utrecht en voorzitter van de DDA) is duidelijk over het belang van deze dag: "Vondsten melden is belangrijk voor de wetenschap, het publiek en het beleid. Eén vondst zegt op zichzelf niets, maar als iedere detectoramateer zijn vondsten meldt, krijg je over Nederland een lappendeken aan stippen waar veel meer achter zit."

"Iedere detectoramateer weet, als het goed is, dat er een wettelijke meldplicht is voor vondsten. Maar een algemene melding van je vondst zonder enige kenmerken en goede foto's zegt nog steeds niets. Wil je een kwalitatieve vondstenmelding en registratie, dan zal de samenwerking gezocht moeten worden tussen de vondstenregistrator en de detectoramateer."

"Als vondstenregistrator doen wij dus een beroep op de bereidheid van de vinder om tijd te investeren. Hiervoor zullen we moeten werken aan het opbouwen van wederzijds vertrouwen. Dat kunnen wij doen, door aan de vinder ook wat terug te geven. Dat is enerzijds de waardering, maar dat is ook het geven van een achtergrond en context van de vondst."

"We zochten naar een manier om de verschillende partijen bij elkaar te brengen en te bewerkstelligen dat we beter gaan samenwerken zodat we met elkaar het verleden goed in kaart kunnen brengen. Het PAN-evenement, de allereerste in deze vorm, is een pilot hiervoor. Als alle deelnemers enthousiast zijn, wordt het een evenement dat wij jaarlijks zullen herhalen en ook naar de andere provincies willen brengen."

WANNEER TEVREDEN

Anton Cruysheer: "Wij zijn tevreden wanneer de deelnemers, determinatoren en specialisten enthousiast zijn, een leuke dag hebben gehad en dit voor herhaling vatbaar vinden."

"Onze doelstelling is zoveel mogelijk vondsten registreren. Daarom hebben wij aan de deelnemers gevraagd minimaal 30 vondsten mee te nemen en daarvan zoveel mogelijk te laten registreren. Maar uiteindelijk gaat het om de onderlinge contacten en het stimuleren van de samenwerking, waarbij het positieve effect is dat wij elkaar beter leren kennen. Ik hoop natuurlijk dat de deelnemers hierna een positief signaal over dit evenement af zullen geven binnen de metaaldetectorwereld en de PAN als meerwaarde zullen zien voor de zoekers."

Op de plek waar zowel de waterlinie als de Romeinse Limes bij elkaar komen werd het allereerste PAN -evenement van Nederland georganiseerd. Het Waterliniemuseum Fort bij Vechten, dat gebouwd werd tussen 1867 en 1870, is een inspirerende omgeving waarin de deelnemers zoveel mogelijk vondsten konden registreren. Door deze registratie kun je je eigen herinneringen gestructureerd vastleggen én ondersteun je de wetenschap. Het is uniek voor Nederland dat vandaag zowel medewerkers van het Landschap Erfgoed Utrecht, vondstregistrator van de PAN, vondsspecialisten als de metaaldetector amateurs samenkomen en samenwerken om zoveel mogelijk vondsten op juiste wijze te fotograferen en te registreren en omdat dit de eerste keer is.

Om aan het einde van de dag zoveel mogelijk vondsten te hebben geregistreerd, waren er vier fotostudio's beschikbaar gesteld. De deelnemers konden terecht bij de vrijwilligers van de verschillende organisaties voor vragen en ondersteuning in het gebruik van het platform en het determineren van de vondsten. Voor de vijf mooiste, aansprekende en unieke vondsten was er een prijs in het vooruitzicht gesteld met als hoofdprijs een metaaldetector! Uiteraard heb ik zelf ook actief deelgenomen aan dit evenement waardoor ik het PAN-registratieproces beter ben gaan begrijpen. Omdat ik ook graag wilde horen hoe anderen deze dag vanuit hun eigen rol beleefden, heb ik tussendoor gesproken met zowel de organisatoren als met een aantal deelnemers.

Richard Francken: Nadenkend over de woorden van Anton Cruysheer, springt er één specifiek woord uit: "samenwerken". Mijn eerste contact met de medewerkers achter de PAN was een jaar geleden toen ik wat foto's opstuurde naar Alexander van de Bunt, die als registrator verbonden is aan de provincie Utrecht. Na wat communicatie heen en weer, maakten wij een afspraak om de vondsten te laten fotograferen en te registreren. Zijn enthousiasme en uitleg gaf mij het gevoel dat het gewaardeerd werd, dat ik mijn vondsten aanmeldde. Bij een tweede melding werd mij gevraagd, of ik het niet leuk zou vinden om de vondst(en) zelf te registreren en ze zo wat werk uit handen te nemen. Een prima nieuwe manier van samenwerken naar mijn idee en de overgang van een reactieve- naar een proactieve registratie.

VERWACHTING

Jasja Haijkens (deelnemster):

"Eigenlijk had ik helemaal geen beeld van deze dag. Alexander benaderde me met de vraag of ik aan de dag mee wilde doen. Ik twijfelde nog een beetje omdat ik niet zoveel vondsten heb van voor 1600 en er al veel geregistreerd was. Maar goed, Alexander gaf aan dat ik van harte welkom was."

"Ik had geen echte verwachtingen, maar vond het wel een hele mooie dag. Weet je wat zo mooi is? Je krijgt zo het verhaal achter de vondsten. Zoals de Romeinse munt die ik heb gevonden. Ik dacht altijd dat deze was begraven tijdens WW2, omdat ik deze samen met een aantal Duitse munten vond. Maar toen mij werd gevraagd of ik de munt aan de waterkant had gevonden bleek deze te leiden naar een Romeins kamp. Terwijl de officiële lezing was dat er historisch gezien nooit Romeinen in dit gebied zijn geweest. Maar mijn munt komt overeen met munten die stroomopwaarts zijn gevonden en is waarschijnlijk meegegaan met de stroming van de rivier. Nu ik het verhaal weet, maakt dit de vondst nog leuker."

REGISTRATIE

Jasja Haijkens: "Ik heb al ervaring met het registreren van vondsten. Nou ja, dat wil zeggen, ik zat naast Julius van Roemburg (vondstregistrator Noord-Holland). Hij heeft een account aangeemaakt waaronder de vondsten worden vastgelegd, maakt alle foto's en doet de registratie. Vandaag deed ik voor het eerst zelf de registratie. Wel met hulp van de medewerkers hoor."

"Als je het een aantal keren hebt gedaan, dan is het eigenlijk niet echt zo lastig. Het mooie is dat het gebied voor jou als eigenaar van de vondst inzichtelijk is, maar voor de andere gebruikers dus niet. Je hoeft dus niet bang te zijn dat anderen op de plek gaan zoeken waar de vondst is gedaan. Dat waren wel de eerste verwijten die ik kreeg

toen medezoekers hoorden dat ik mijn vondsten liet registreren bij de PAN: - Je bent je plek kwijt, - daar mag je nooit meer zoeken en - ze pikken de vondsten in."

"Dat is dus helemaal niet waar. Je gebied wordt beschermd door de PAN en je vondsten zijn veilig. De samenwerking met het team ervaar ik als prettig en warm. De medewerkers zijn erg toegankelijk en behulpzaam. Bovendien, ze hebben wat te vertellen over je vondsten. Het is alleen maar aan te raden om je aan te melden bij de PAN als je dat nog niet hebt gedaan, vooral om de mensen te leren kennen en om nauw met ze samen te werken."

Richard Francken: Wat ik zelf zo leuk aan deze dag vond, is het ontmoeten van nieuwe mensen. Jasja is spontaan en had vondsten meegenomen waarmee ik mijn vondstenbucketlist in één keer zou kunnen halveren. Dat werd ook door de medewerkers van de PAN gezien, want zij was één van de gelukkige prijswinnaars. Na het gesprek met Jasja stond één ding vast: Het woord van de dag is "samenwerken". Het is ook goed om te horen dat niet alleen ik, maar ook anderen de samenwerking met PAN als heel prettig ervaren en dat er vanuit de organisatie een blijk van waardering is voor het registreren. Natuurlijk zijn er nog voldoende punten die kunnen worden verbeterd, maar als je actief meedoet kun je daarin ook sturen. Daarom hoop ik dat de oproep tot registratie wordt opgepakt en meer zoekers zich aanmelden om vondsten actief te gaan registreren.

TERUGKIJKEND

Alexander van de Bunt (Vondstregistrator Landschap Erfgoed Utrecht): "Ik kijk heel tevreden terug op deze dag. Deze dag was voor veel zoekers de eerste keer dat ze zelf aan de slag gingen. Eerder gingen we altijd naar de zoekers toe, waarbij het gehele registratieproces onder controle stond van de vondstregistrator of archeoloog. Wat dat betreft is vandaag wel een vuurproef voor iedereen. We draaien het nu om, het is de zoekers die nu de registratie doet, waarna de vondstregistrator dit valideert. Deze dag heeft bewezen dat als je samenwerkt en elkaar vindt, je veel meer begrip voor elkaars belangen krijgt en de kwaliteit en het aantal vondstregistraties toeneemt."

"De vondsten die wij vandaag hebben gezien waren heel wisselend.

Er waren deelnemers die vondsten niet ouder dan de 17e eeuw meebrachten, maar er waren ook deelnemers die al heel lang zoeken en daardoor

een collectie hebben van de zogenaamd nieuwe tijd tot aan de ijzertijd. Vandaag is wel bewezen dat binnen de collecties van de zoekers museale stukken terug te vinden zijn.

Een voorbeeld hiervan is een fibula, waarvan de expert heeft aangegeven dat er pas één in Nederland is gevonden is pas vijf in heel Europa. Dit is een verrijking én aanvulling op wat wij vandaag de dag nog niet weten.”

“Vergeet niet dat ook jongere vondsten van belang zijn. Ook al komen deze uit de hogere laag, zijn deze meer in roulatie geweest en niet gevonden op de originele locatie, toch geven ook deze vondsten een beeld van de geschiedenis.”

Richard Francken: Vandaag laat zien dat we de slagkracht kunnen vergroten. Archeologen hebben een beperkte tijd en bij de zoekers zit veel ervaring op het gebied van metaaldetectie en determinatie. Het is zonde als wij hiervan geen gebruik van maken. Het is daarom belangrijk dat de zoekers worden gewaardeerd voor hun bijdrage aan de archeologie.

Hoe goed die samenwerking is tussen archeologen en amateurzoekers. De aanwezige PAN-medewerkers hebben kunnen vaststellen dat de zoekers zeer nauwkeurig en gestructureerd met hun vondsten omgaan. Een bewijs dat de zoekers een betrouwbare partner is. We zullen daarom moeten nadenken over het feit dat er naast de waardering vanuit wetenschap ook aandacht wordt besteed aan de publicatie en eventuele nazorg.”

Graag vermelden we de namen van onze sponsors die deze dag mede mogelijk maakten:

'Show my Collection' - die voor de deelnemers een rijkgevulde goodie bag heeft gevuld en

Dirk Jan Laan - die de hoofdprijs, bestaande uit een XP accessoires pakket en een Minelab VANQUISH 340 metaaldetector heeft verzorgd.

Onze vereniging, De Detector Amateur (DDA) was in de persoon van Johan Koning ook aanwezig. Deelnemers konden met allerlei vragen bij hem terecht, waaronder natuurlijk ook de vraag over het belang van lidmaatschap van onze vereniging.

Als deelnemer aan het evenement kijk ik hier heel positief op terug. Tuurlijk, er is hier en daar nog ruimte voor verbetering. Input voor die verbetering kon door de deelnemers gegeven worden door het invullen van de enquête. De nauwe samenwerking met de aanwezige vondstregistratoren en archeologen en de tijd die werd genomen om meer uitleg te geven over de determinatie van de vondst en het verhaal, spraken mij erg aan. Maar ook het zien van de verschillende vondsten die de andere zoekers mee

hebben genomen en de onderlinge contacten vond ik bijzonder. Na deze dag heb ik de juiste kennis om mijn vondsten goed te registreren in PAN en kan ik ook de mobile PAN-app gebruiken. Ik spreek de hoop uit dat deze dag een vervolg gaat krijgen waarmee we nog meer deelnemers uit kunnen nodigen. De persoonlijke contacten met de medewerkers achter PAN maakt het gebruik van het PAN platform nog leuker.

DE CONCLUSIE VAN DEZE DAG:

PAN is een goed hulpmiddel om je eigen portfolio en herinneringen goed vast te leggen. Het zou mooi zijn als dit onder een steeds groter (zoek)publiek bekend wordt zodat er winst te halen valt door zowel de zoekers als de wetenschap.

WINNAARS

NR. 6 - FEDE RING 1500-1600

Ringen met gevouwen handen staan bekend als Fede-ringen, naar het Italiaanse 'mani in fede': handen in vertrouwen (fiducia). Dit is afgeleid van het Romeinse gebruik 'dextrarum iunctio': rechter handen verenigd, waarmee een huwelijkscontract werd besloten met een handdruk. Afbeeldingen van twee handen op zegelringen komen al voor in de Romeinse tijd, maar de Fede-ring waarbij de ineengeslagen handen de ring zelf vormen is een laat middeleeuwse introductie in 12e-eeuws Engeland. Dit motief blijft daarna 600 jaar in gebruik, in diverse uitvoeringen. De Fede-ring bevat soms inscripties. Een enkele keer een religieuze, maar meestal een liefdesboodschap. De ring met handjes duidt van oudsher op een (huwelijks) contract en wordt daarom vooral in verband gebracht met verlovings- en huwelijken. In PAN zijn nauwelijks moderne varianten

bekend. Mogelijk betreft dit een ring uit de art nouveau-periode, maar zeker de moeite waard om in PAN op te nemen. Daarom is deze ring in de top 6 beland.

NR. 5 - OTTOONSE SLEUTEL 800-925 NA CHRISTUS

Sleutel met baard waarvan het doorbroken of getande patroon de lengterichting van de sleutelsteel volgt; (2) de baard en de greep liggen in hetzelfde vlak; (3) de greep is complex opengewerkt; (4) de steel is relatief kort en de greep relatief groot; (5) de baard is vlak en aan de zijkanten eenvoudig getand. Dit exemplaar dateert uit de Ottonse periode, waarin veel is geïnspireerd op wat de Karolingers in de periode daarvoor maakten. Vanwege zijn zeldzaamheid heeft deze sleutel de 5e plek verworven.

NR. 4 - RING MET SAFFIER 1250-1500 NA CHRISTUS

Dit is een vondst van koninklijke allure, of zelfs van een hoge geestelijke? De steen is een blauwe saffier of lapis lazuli. Dit type ring met klauwvatting is al wel bekend, maar nieuw aan deze ring zijn de krullen (voluten) aan de zijkant. De ring gaat als een gebouw de hoogte in en dat is een typisch kenmerk voor de renaissance. De ring dateert daardoor waarschijnlijk uit de 14e of 15e eeuw. Ook bijzonder is de zeer zware uitvoering! Vanwege zijn gaafheid en bijzondere decoratie heeft deze ring met recht de 4e plek gekregen.

NR. 3 - KUSSENFIBULA 800-900 NA CHRISTUS

In vele gevallen zijn kussenfibula met zilver ingelegd, maar met gekleurd emaille (gesmolten glas) is toch wel een unicum. Dat komt zelden voor! Meestal is dit (grotendeels) verdwenen, maar bij deze vondst nog helemaal intact! Daarom terecht een 3e plaats.

NR. 2 - BEUGELFIBULA 70-150 NA CHRISTUS

Fibula met scharnierconstructie, waarvan de as en naald worden vastgehouden in een opgerolde huls van metaalblik die aan de fibulakop is bevestigd; de beugel heeft een rechthoekig siervlak met inscriptie; de voet is voorzien van een meervoudig geprofileerde voet met parelrandjes. Verspreiding: geëmailleerde beugelfibulae, of eigenlijk 'ingelegde fibulae' (omdat niello, glas en inscripties in plaats van email ook voorkomen), zijn vooral populair in de Gallische provincies van Rome maar komen voor in alle westelijke provincies van Brittanië tot de Balkan. In Nederland worden ze vooral in het centrale rivierengebied gevonden. Merkwaardig, zo'n klein fragment van de beugelfibula in de top 6 en dan ook nog op de 2e plaats!? Dat komt door de inscriptie. Daarvan zijn er in Nederland maar drie bekend. De inscriptie luidt MERI, wat 'dien' betekent. Deze tekst is seksueel bedoeld en valt binnen het kader 'liefdesinscripties'. Vanwege de enorme zeldzaamheid van deze inscriptie is dit daarom een terechte nummer 2.

NR. 1 - KLEINE MUNTSCHEUT UIT DE TIJD VAN PEPIJN DE KORTE

Pepijn (of Pippijn) (Jupille-sur-Meuse, 714 - Saint-Denis, 24 september 768), de Korte of de Jongere genaamd, was vanaf 741 (na Christus) Hofmeier en vanaf 751 tot zijn dood de eerste koning der Franken uit het Karolingische huis. Ook wel bekend als de vader van Karel de Grote. Uit deze periode zijn nauwelijks muntschatten bekend en met recht daarom de winnaar van het PAN-Event.

Over een aantal van deze vondsten gaan wij een apart artikel schrijven voor het Detector magazine. Houd daarom het magazine goed in de gaten.